

**İstihbarat Çalışmaları ve Araştırmaları Dergisi**

**Journal of Intelligence Research and Studies**

**Haziran 2022, Cilt: 1, Sayı: 1, ss.84-98**

**June 2022, Volume: 1, Issue: 1, pp.84-98**

**ISSN 2822-3349 (Basılı/Print)**

**ISSN 2822-3357 (Çevrimiçi/Online)**

---

**Makaleye ait Bilgiler / Article Information**

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 24 Mayıs 2022 / 24 May 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 26 Haziran 2022 / 26 June 2022

Makale Yayın Tarihi / Publication Date : 30 Haziran 2022 / 30 June 2022

**Makalenin Başlığı / Article Title**

Tehditlerle Mücadelede Toplumla Çalışmak: Bir Başvuru Aracı Olarak Kitle Kaynak İstihbaratı

Working with Society to Fight Threats: Crowdsorce Intelligence as a Reference Tool

**Yazar(lar) / Writer(s)**

Emre ÇITAK

**Atıf Bilgisi / Citation:**

Çıtak, E. (2022). Tehditlerle Mücadelede Toplumla Çalışmak: Bir Başvuru Aracı Olarak Kitle Kaynak İstihbaratı. *İstihbarat Çalışmaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), ss.84-98, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/icad.2>

Çıtak, E. (2022). Working with Society to Fight Threats: Crowdsorce Intelligence as a Reference Tool. *Journal of Intelligence Research and Studies*, 1(1), pp.84-98, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/icad.2>

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı 5387. Cadde  
No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

Telefon/Telephone: +90 312 441 11 50

[www.icadergisi.com](http://www.icadergisi.com)

e-posta/e-mail: [editor@icadergisi.com](mailto:editor@icadergisi.com)

## TEHDİTLERLE MÜCADELEDE TOPLUMLA ÇALIŞMAK: BİR BAŞVURU ARACI OLARAK KİTLE KAYNAK İSTİHBARATI

Emre ÇITAK \*

### ÖZET

Tehdit kaynaklarının ve türlerinin çeşitlenmesi, ulusal güvenlik değerlendirmelerinin yeniden ele alınması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Devletlerin politika yapımı ve güvenlik sağlama süreçlerinde temel başvuru gücü olan istihbarat faaliyetleri de bu bağlamda bir dönüşüm süreci tecrübe etmektedir. Bu dönüşümde özellikle toplama ve analiz yöntemlerinin, aşamalarının, kaynaklarının ve hedeflerinin de çeşitlendiği gözlemlenmektedir. “Toplum yararı için toplumla çalışma” anlayışına paralel şekilde, hâlihazırda pek çok alanda kullanılan kitle kaynak uygulamalarından istihbarat süreçlerinde de farklı yönlerden yararlanılma potansiyeli bulunmaktadır. Ortak çalışma ve paylaşım çerçevesinde kitlelerin bilgisine, yeteneğine, tecrübesine ve kaynaklarına başvurmak olumlu çıktılar sağlayabilmektedir. İşletme yönetiminden seçim süreçlerine, teknoloji geliştirmeden akademik araştırmalara kadar geniş bir yelpazede kitlelerin “bilgiğinden” fayda elde etmek mümkün hale gelmiştir. Fakat istihbarat gibi son derece hassas bir faaliyet türünde dışarıdan kişileri ve kaynakları sürece dâhil etmek avantajlarının yanı sıra beraberinde çeşitli riskler getirmektedir. Bu çalışmada kitle kaynak uygulamalarının, toplama ve analiz gibi istihbarat süreçlerinde kullanılması çeşitli yönleriyle analiz edilmektedir. Çalışmanın, ulusal güvenliğin sağlanmasında insan gruplarının bir dış kaynak olarak doğasında gizlilik olan istihbarat dünyasında yer almalarının değerlendirilmesi boyutuyla alana katkı yapacağı düşünülmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** *İstihbarat, Kitle Kaynak, Kitle Kaynak İstihbaratı, Ulusal Güvenlik, Toplum Güvenliği.*

## WORKING WITH SOCIETY TO FIGHT THREATS: CROWDSOURCE INTELLIGENCE AS A REFERENCE TOOL

### ABSTRACT

The diversification of threat sources and types has revealed the necessity of reconsidering national security assessments. Intelligence activities, which are the main reference power in the policy-making and security-providing processes of states, are also experiencing a transformation process in this context. In this transformation, it is observed that especially methods, stages, sources and targets of collection and analysis have diversified.

---

\* Doç. Dr., Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, emrecitak@hitit.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8704-6495

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 24 Mayıs 2022 / 24 May 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 26 Haziran 2022 / 26 June 2022

In line with the understanding of "working with society for the benefit of society", crowdsourcing applications, which are currently used in many fields, have the potential to be used intensively in intelligence processes. Applying to the knowledge, skills, experience and resources of the crowd within the framework of joint work and sharing can provide many benefits. It has become possible to benefit from the "wisdom" of the crowds in a wide range from business management to election processes, from technology development to academic research. However, in a highly sensitive type of activity such as intelligence, involving outside people and resources in the process will bring with it various risks as well as its advantages. In this study, the use of crowdsourcing applications in intelligence processes such as collection and analysis are analyzed in various aspects. It is thought that the study will contribute to the field in terms of evaluating the participation of human groups in the intelligence world, which is confidential in nature, as an external resource in ensuring national security.

**Key Words:** *Intelligence, Crowdsourcing, Crowdsourced Intelligence, National Security, Societal Security.*

## GİRİŞ

İstihbarat faaliyetlerinin doğası ve temel çalışma ilkesi gizlilik üzerine inşa edilmiştir. Gizlilik, uzun yıllar boyunca istihbarat dünyasında o kadar katı şekilde uygulanmıştır ki ilgili örgütler, faaliyetler ve tartışmalar toplumun uzak tutulduğu ve toplumun da uzak kalmayı tercih ettiği alanlar olmuştur. Böylece istihbarat da karanlıklar içinde, perde arkasında ve yasaklı bölgede yapılan bir aktivite olarak algılanmıştır. Fakat günümüzde bilgiyi elde etmeye ve analiz etmeye olan ihtiyacın giderek artması istihbarat yetkililerini de farklı yöntemler izlemeye ve uygulamalar ortaya koymaya yönlendirmektedir.

İstihbarat örgütleri pek çok görev ve sorumlulukları içinde istihbarat ismi verilen nihai ürünü üreten ve talep edenlere yönlendiren organizasyonlar olarak öne çıkmaktadırlar. Buradaki talepçiler karar alıcı mekanizmalar olurken, nihai ürün ancak istihbarat döngüsü sonucunda elde edilen değerli çıktıdır. Belirlenen ihtiyaçlar kapsamında ve istihbarat üretim süreci içinde toplanan, işlenen ve analiz edilen veri, duyum, belge, kayıt, iz, işaret gibi hamların son aşamada istihbarat ürününe dönüştüğünü ifade etmek gerekmektedir. Böylece karar alıcıların tercihlerinde ve değerlendirmelerinde başvurabilecekleri eşsiz bir kaynak elde edilmektedir. Bu sürecin temel aşamalarından birini oluşturan toplama, insan, teknik ve açık kaynak olmak üzere üç temel yöntemle gerçekleştirilmiş ve bu yöntemler çerçevesinde pek çok teknik uygulamaya konulmuştur. Günümüze gelen süreçte referans nesne ve tehdit değerlendirmelerinin

çeşitlenmesine paralel olarak ulusal güvenlik anlayışında ve sağlamada yaşanan dönüşüm istihbarat örgütlerini de farklı kaynaklardan toplama yapmaya ve analiz tekniklerini çeşitlendirmeye zorlamaktadır.

Kitle kaynak olarak literatürde yer alan ve bir konuyla ilgili kalabalığa başvuru esasına dayanan uygulamanın, uzun zamandır varlığı bilinse de özellikle çevrimiçi ortamlarda insanların bir araya gelebilmeleri ile kapsamı genişlemiştir. Kitle kaynak genel bir çerçeve ile bir sorunun çözümü adına çağrı ile bir araya gelmiş insanların oluşturduğu kitlenin yaratıcılığından, iş gücünden ve kaynaklarından yararlanması şeklinde tanımlanabilir. Söz konusu sorun; bir spor organizasyonu için maskot seçiminin oylanmasından bir metnin parçalara bölünerek çevrilmesine, bir suç mahallinin aydınlatılmasından yaratıcı bir fikir için girişim maliyetinin karşılanmasına kadar geniş bir yelpazede tanımlanabilmektedir. Bireyler ise maddi veya manevi kimi güdülerle sorun çözme süreçleri içinde yer alabilmekte ve tecrübelerini, analiz güçlerini, bilgilerini diğerleriyle paylaşabilmektedir.

Bir logonun müşteri üzerindeki olası etkisinin tartışılması veya bir firmanın piyasaya çıkaracağı bir ürün için ön değerlendirme yapılması gibi konularda kitle kaynak uygulamaları gayet yararlı görünmektedir. Zamandan kazanma, maliyet tasarrufu ve yeni katkılar ışığında fikir geliştirme gibi faydalar sorunu kitleye açan taraf için temel motivasyonu ifade etmektedir. Fakat bu çalışmanın da konusunu oluşturduğu üzere, ulusal güvenlik ve özelinde istihbarat süreçlerinde dışarıdan kişileri dâhil etmenin fayda-risk değerlendirmesi göz ardı edilmemesi gereken bir noktadır. Kitle; bilgi kaynağı ve analiz için dış göz olabilmektedir; fakat hatanın veya sızmanın kabul edilemeyeceği güvenlikle ilgili hassas süreçlerde ne kadar yarar sağlayabileceği tartışılmalıdır.

Bu çalışmada günümüzde giderek artan güvenlik kaygılarına yönelik uygun ve etkili politikaların ortaya konulabilmesi için gözlerin üzerinde olduğu istihbarat örgütlerinin, toplama ve analiz aşamalarında dışarıdan gruplara başvurmalarının olası getiri ve riskleri değerlendirilmektedir. Çalışmada öncelikle istihbaratın işlevi ve kitle kaynak uygulamaları üzerine genel bir kavramsal çerçeve çizilecektir. Ardından ise kitle kaynak istihbaratı olarak literatürde yer alan uygulamanın, istihbarat faaliyetleri içindeki yeri tartışılacaktır. Bu noktada fayda-risk analizinin ortaya konulması için bir tablodan yararlanılacaktır. “Toplum güvenliği için toplumla çalışma” yaklaşımı üzerinden yapılacak bir değerlendirme ile

makale sonlandırılacaktır. Türkçe literatürde güvenlik boyutuyla yeterince çalışılmamış olan kitle kaynak uygulamalarının ele alınması dolayısıyla çalışmanın alana katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

## **1. İSTİHBARATA YAKLAŞIM**

İstihbarat; kendini ve diğerlerini her yönüyle bilmeye dayalı bir faaliyet süreci, düzenli bir sistem ve ürün ortaya koyma işidir. Sherman Kent'in (1965) stratejik istihbaratın genel çerçevesini çizdiği ifade ettiği şekilde istihbaratın süreç, aktivite ve örgütlenme olduğu yönündeki yaklaşımı bugün hala geçerliliğini korumaktadır. İstihbarat karar alıcıların süreçteki şüphelerini giderecek ve engel oluşturabilecek bilinmezlikleri ortadan kaldıracak yararlı ve gerekli bir araç olarak görmek mümkündür. Mark Lowenthal'ın bu bağlamda istihbaratın karar alıcıların belirlenmiş ihtiyaçlarına karşılamaya yönelik toplanılan ve analiz edilen bilgi olduğuna yönelik genel tanımlaması önemlidir (2009, ss. 2-5).

Kendini ve diğerlerini bilmeye ve analiz etmeye odaklanan istihbarat faaliyetlerine, güvenlik sağlamada vazgeçilmez bir araç olarak tarih boyunca başvurulmuştur. İstihbarat üretimi, önleyici güvenlik, istihbarat ve casusluğa karşı koyma, örtülü operasyonlar gerçekleştirme, psikolojik savaş yürütme gibi konularda görev üstlenen istihbarat örgütleri de ulusal güvenliğin önemli bir parçası olagelmışlerdir (Kahn, 2001; Shulsky ve Schmitt, 2001; Clark, 2007; Johnson, 2010). İhtiyaçlara uygun istihbarat ürününün ortaya konulması için istihbarat örgütlerinin faaliyetlerinin tüm aşamalarının başarılı şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İstihbarat devamlı bir süreçtir ve yapılan tüm yoğun faaliyetlerin ardından elde edilen ürün tüm sürece kimliğini vermektedir (Keithly, 2010, s.44). Planlama ve ihtiyaçların belirlenmesi, toplama, işleme, analiz, dağıtım ve bu süreçlerdeki etkileşim ve dönütler istihbarat üretim sürecinin temel basamaklarıdır. Yapılan tüm çalışmalar nihayetinde ulusal politikaların oluşturulması, ulusal çıkarların elde edilmesi ve ulusal güvenliğin sağlanması için yapılanların desteklenmesine hizmet etmektedir.

Günümüze gelen süreçte özellikle tehdit kaynaklarının ve türlerinin çeşitlenmesiyle güvenliğin yeniden tanımlanması sonucunda istihbarat anlayışının, faaliyetlerinin ve örgütlerinin de bir dönüşüm ihtiyacı doğmuştur. Bu dönüşümün algısal, kurumsal, hukuksal, operasyonel ve faaliyetlerle ilgili pek çok yönü bulunmaktadır (Herman, 2001; Treverton,

2004; Çıtak, 2017; Svendsen, 2018; Yılmaz, 2019). Dönüşümün önemli ayaklardan birini de toplama yapılan hedeflerin, toplama yöntem ve tekniklerinin ve toplananları analiz eden aktörlerin çeşitlenmesi oluşturmaktadır. İstihbarat çarkını döndürecek momentumu sağlayan hamların toplanmasında ve genel resmin analiz edilmesinde, bir dış kaynak olan toplumdan faydalanma imkânı üzerine mercek tutulması gereken bir konudur. Bir yandan olabildiğince bilgiye ulaşmak, diğer taraftan bilgi bombardımanı içinde gerekli olanları ayırmak durumunda kalan istihbarat örgütleri için iyi niyetli, güvenilir ve tasarruf sağlayıcı her türlü yardım reddedilemeyecek fırsat olarak görülmelidir.

## **2. KALABALIKTAN İSTİHBARAT ÜRETMEK: KİTLE KAYNAK İSTİHBARATI**

İstihbarat süreçlerinde kitlelerin katkısını aramak ve bununla ilgili genel bir çerçeve oluşturmak alanda çok tartışılan bir konu değildir. İstihbarat faaliyetleriyle ilişkisinden bağımsız olarak, kalabalığın gücünden yararlanılması için ortaya konulan uygulamalar giderek yaygınlaşmaktadır. Kitleler fikirleriyle, hayat süreçlerinde kazandıkları tecrübeleriyle, fiziksel veya zihinsel yetenekleriyle, sinerjileriyle ve maddi güçleriyle pek çok konuda süreçlere katkı sağlayabilmektedirler. Yeni ürün geliştirmeden kamuoyu yoklama süreçlerine, eğitimle ilgili genel güncellemelerden suçla mücadeleye, günlük yaşamdaki sorunların gündeme getirilmesinden teknoloji projeleri için finansal kaynak toplanmasına kadar geniş bir yelpazede kitlenin dahilini görmek mümkündür (Çıtak, 2022, ss.103-104).

Kitle kaynak uygulamalarının temel çerçevesini, herhangi bir konuyla veya işle ilgili yapılacak çalışmalara dışarıdan insanların katılımının teşvik edilmesi olarak ifade etmek mümkündür. Esasında çerçevesi çizilmemiş olsa da uzun zamandır bir dış kaynak yöntemi olarak kullanılan kitle kaynak, özellikle Jeff Howe'un 2006 yılında ortaya koyduğu kısa ama etkili çalışmasıyla beraber sistematik olarak literatürde yer almaya başlamıştır. Howe "Kitle Kaynağın Yükselişi" ismini verdiği çalışmada kavramı; bir görevin tamamlanması için özel olarak belirlenmemiş bir grubun açık çağrı şeklinde sürece dâhil edilmesi olarak tanımlamıştır. Çalışmada, özellikle internet aracılığıyla kitlelere ulaşmanın kolaylaşmasının kitle kaynağın tekrar değerlendirilmesi sonucunu ortaya çıkardığını belirtmektedir. Howe 2008 yılında konuyla ilgili kitabını çıkardığında kitle kaynağı; dış amatörlerin çeşitli amaçlarla bir araya gelmesiyle fon oluşturma, fikir üretme

ve oylama gibi süreçlerde yeteneklerini ve bilgiliklerini ortaya koymaları şeklinde tanımlamıştır. Kitlenin içindeki kişiler boş zamanlarını değerlendirme, sorun çözmenin getirdiği manevi tatmin veya gelir elde etme gibi nedenlerle gönüllü olarak sürecin içinde yer alabilmektedirler (ss. 20-29). Brabham'a (2013, s.68) göre insanlar; gelir elde etme, yaratıcılıklarını geliştirme, profesyonellerle iletişim yolları bulma, yeteneklerine meydan okuma, ilerideki istihdam olanakları için portföy oluşturma, arkadaşlıklar kurma ve sosyalleşme, boş zamanları doldurma, eğlenme, ortak ilgili alanını oluşturan bir projeye katkı verme ve diğerleriyle paylaşım içinde bulunma gibi amaçlarla kitle kaynak süreçlerine katkı vermektedirler.

Stevan Stottlemyre kitle kaynağın; bir sorunu çözmek isteyen bir organizasyon, bu organizasyonun sorunun çözülmesi için bir genellikle çevrim içi geniş bir topluluğu katkıya davet etmesi ve bireylerin de bir topluluğun üyesi olarak sorun çözümüne katılmaları olmak üzere üç temel nokta çerçevesinde ele alınması gerektiğini belirtmektedir (2015, ss.582-583). Jean-Fabrice Lebraty ve Katie Lobre-Lebraty ise kitle kaynağın dışa açılma ve dış kaynak bulma uygulaması olduğunu belirtirlerken, bir değer yaratma sürecini beraberinde getirdiğini ifade etmektedirler. Buradaki değer; rekabet, performans, karlılık, etkililik, memnuniyet ve başarı olmak üzere geniş bir yelpazede ifade edilmektedir. Kitlelerin; beraber bir işi tamamlama, bilgilerini birleştirme, kaynak oluşturma, öngörude bulunma, inovasyon faaliyetleri, doğruluk tespiti, denetim gibi çeşitli alanlarda katkı vermesiyle kurumsal değer artışının sağlanabileceğini vurgulamaktadırlar (2013, ss.15-35). Kitle kaynak uygulamalarında; bir sorunu dışarıya açan merci, çağrıya çıkılan bir sorunu çözmek için toplanmış bir topluluk, merci ve topluluk arasında paylaşım ve karşılıklı fayda ilişkisi ve de buluşmanın gerçekleştiği uygun bir ortam olması gerekmektedir (Estellés-Arolas ve González-Ladrón-de-Guevara, 2012, ss.9-10). Bu unsurlar çerçevesinde kitle kaynak uygulamalarındaki temel yaklaşımın; grubun oluşturduğu ortak zekânın ve yaratıcılığın, grup içindeki herhangi bir bireyden daha yüksek olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Oluşan ortak akıl ortaya konulan sorunun farklı yönlerden incelenmesi ve yaratıcı çözüm önerilerinin sunulması için önemli bir işlev üstlenmektedir (Surowiecki, 2015, ss. 3-12).

Özellikle bilgi teknolojisinde yaşanan gelişmelerle birlikte ulusal güvenliğin sağlanmasında ortaya çıkan tehditlere karşı politika oluşturulması ve uygulanması için kitlelerin yardımını almak giderek daha önemli

olmaktadır. Bu noktada devletlerin kitleden veri toplama ve çözüm bulma süreçlerinde bilgeliklerine danışmaları faydalı bir yönelim olarak görünmektedir (Herhkovitz, 2020, ss.45-46). Kitle kaynağın ticaret, endüstri, eğitim, teknoloji, akademi gibi pek çok alanda işe koşulması ve başarılı sonuçların elde edilmesi, güvenlik alanında da benzer uygulamaların yerinin olup olmadığı sorusunu gündeme getirmiştir. Nihayetinde risk ve tehditlerin belirlenmesi için gönüllü ve çeşitli konularda uzmanlığı olan bir grubu bir araya getirmek bir yandan oldukça mantıklı bir girişim olarak görünürken, diğer taraftan güvenlik gibi ciddi ve kurumsal bir işte dışarıya açılışın riskleri ön plana çıkmaktadır. Yine de ulusal güvenliği ilgilendiren meselelerde yükselen düşünce ve eğilimlerin belirlenmesi, suçla mücadelede maddi ve manevi destek alınması veya radikalizme karşı bilinçlendirme faaliyetlerine katkı gibi konularda kitlelerin süreçlere dâhil edilmesi giderek artan bir uygulama haline gelmektedir. Bu doğrultuda istihbarat çalışmalarında kitlelerin herhangi bir aşamada aktive edilmesinin sağlayabileceği katkının da bu doğrultuda düşünülmesi gerekmektedir. Doğasında bir yandan gizlilik, diğer yandan şeffaflık olan ve bilgiyi işleme üzerine kurulu istihbarat faaliyetlerinin kitlelerin katılımıyla desteklenmesi esasında ilgi çekici bir yön de çizmektedir. İstihbarat süreçlerine geleneksel olmayan bir aktör olarak eklenen kitle; ihtiyaç belirleme, toplama ve analizde yeni bir ufkun önünü açmaktadır.

Kitle kaynak genel tanımından hareketle kitle kaynak istihbaratını, toplama veya analiz noktalarında açık bir çağrı ile bireyleri istihbarat süreçlerine dâhil etme girişimi olarak tanımlamak mümkündür. İstihbarat faaliyetleriyle yetkili kurumların belirli bir sorunu çözmeye girişimleri çerçevesinde çevrimiçi veya çevrimdışı platformları kullanarak oluşturulan kitlenin birleşik zekâsını ve yaratıcılığını ulusal güvenlik faydasına yönlendirmeleri sürecin temelini oluşturmaktadır. Bu noktada kapsamı iyi çizilmiş bir sorun veya konu, bu konuyu ilgililerle paylaşmaya gönüllü bir istihbarat kurumu, konuya katkı sağlamaya gönüllü bir kitle, kurum yetkililerinin ve kitlenin bulunduğu uygun ortam ve süreç sonunda taraflar açısından faydalı çıktı/kazanç gerekmektedir. İstihbarat örgütleri özellikle aciliyet arz eden konularda kitlenin hızlı organize olması, geniş bir alandan haber paylaşabilmesi, konuyla ilgili boşlukları tamamlaması ve gözlemlerini aktararak ortaya konulan bilgilerin doğruluğunu test edebilmesi ile imkân ve kabiliyetine farklı bir boyut ekleyebilmektedir.



James Surowecki, kitle kaynak uygulamalarının yapbozun kayıp parçalarının tamamlanması ve genel resmin analiz edilmesinde oldukça etkili bir yöntem olduğunu ifade etmektedir. Kitlenin ortaya koyduğu ortak zekânın, istihbarat çalışmaları için bulma, birleştirme ve yorumlama noktalarında oldukça etkili olduğu belirtmektedir (2005, ss. 66-70). Kitle kaynak yönetiminin sağlıklı şekilde uygulanması günümüzde internete bağlı olan her bireyi bir haber kaynağı haline getirmektedir. Böylece bilgiye ve bilginin analizine dayalı faaliyet gösteren kurumların bireyleri çeşitli platformlar çerçevesinde bir araya getirebilmeleri istihbarat üretimi için son derece önemli bir avantaj sağlayabilmektedir. Geleneksel toplama yöntem ve tekniklerinin etkisiz veya yetersiz kaldığı durumlarda, harekete geçen bir kitlenin toplama ve analizde ortaya koyduğu fayda başarılı istihbarat üretimini daha mümkün kılmaktadır (Atar, 2021, ss. 355-366).

Herhkovitz (2020) kitlelerin istihbarat alanında fikir geliştirmenin yanı sıra veri toplama ve işleme, analiz, araştırma, öngörü bulunma ve politika oluşturma gibi faaliyetlerde sürece dâhil edilmeleri durumundan bahsetmektedir. Jennifer Yang Hui ise kitle kaynak platformlarının kullanılmasıyla ulusal güvenliğe fayda sağlayabilecek uzmanların bir araya getirilebildiğini, tehditlere karşı yenilikçi fikirlerin geliştirilebildiğini, sorunun farklı boyutlarının tartışılabildiğini ve özellikle kimliklerini gizli tutabilen katılımcıların paylaştıkları hassas bilgilerin istihbarat örgütlerinin toplama faaliyetlerinde kaynak olabileceğini ifade etmektedir (2015, ss.6-8). Her ne kadar istihbarat çalışmalarındaki her noktayı ve konuyu dışarıdan insanlara açmak tehlikeli ve imkânsız olsa da hazır bulunan bir gruba belli konularda başvurmak yanlış olmayacaktır. Bu noktada konunun veya sorunun çerçevesinin iyi çizilmesi, açık çağrının uzmanlarca oluşturulması, kitle içindeki ilgisiz ve kötü niyetli kişilerin belirlenmesi için denetim yapılması, süreç içinde kitlenin dinamik tutulması ve beslenmesi, ortaya çıkan fikirlerin diğer kaynaklardan toplananlarla karşılaştırılması ve çıktılarının kurum içi uzmanlar tarafından ayrıntılı şekilde incelenmesi gerekmektedir.

Kitle kaynak istihbaratının ve uygulama alanlarının çerçevesi tam olarak çizilmediği için insan istihbaratı, açık kaynak istihbaratı veya sosyal medya istihbaratı ile karıştırılmakta veya bir sınırlandırma sorununu ortaya çıkılmaktadır. Ayrıntıya inilecek olunursa kitle kaynak istihbaratı diğerlerinden daha farklı bir yön çizmektedir. Öncelikle kitle kaynak

yönetimi gizli bir toplama faaliyeti değildir; çünkü ihtiyaç duyulan bilgi açık bir çağrı kapsamında ve gönüllü katılımcılardan elde edilmektedir. İkinci olarak belirli bir hedef seçilmemekte; bir duyuru ile toplumdan istekli olanların katıldığı bir süreç tecrübe edilmektedir. Üçüncü olarak açık kaynak istihbaratında olduğu üzere geniş yelpazede veri toplanmamakta; özel bir konu veya durum için faaliyet gerçekleştirilmektedir. Dördüncü olarak üzerinde çalışılan konu ise gizli değil, halka açık bir haldedir. Beşinci olarak, sadece toplama ve analize ihtiyaç duyan taraf değil süreç içindeki tüm aktörler fayda elde edebilmektedirler. Bu noktada Stevan Stottlemyre insan veya açık kaynak istihbaratından ayırt edilebilmesi için sorduğu dört soruyla birlikte kitle kaynak istihbaratı faaliyetinin; toplama işinin bir güvenlik teşkilatını temsil edenler tarafından yapılması, bilginin toplanan değil kazanılan bir nitelikte olması, kazanılan bilginin bir güvenlik teşkilatına iletilmesi, istihbaratla ilgili soruların doğrudan potansiyel bir gruba yönlendirilmesi özelliklerinin olması gerektiğini belirtmektedir (2015, ss. 585-586).

Diğer bir yönden kitlelerin özellikle siber güvenlik, siber suçlarla mücadele, siber istihbarata ve siber casusluğa karşı koyma faaliyetlerinde etkin olmaya yönlendirilmesi giderek daha gerekli hale gelmektedir (Shiffman ve Gupta, 2013; Gupta ve Brooks, 2013). Siber alandaki tehdit ve risklere karşı yapılacak faaliyetlerde kitlenin işe koşulması faydalı sonuçlar doğuracaktır. Bireyler siber saldırılarının daha çok hedefi olmakta veya milyonlarca insan gün içinde ciddi bir zamanı internet platformlarında geçirdiklerinden daha çok yaşantı elde etmektedirler. Böylece istihbarat çalışanlarının elde edemeyeceği veya farkında olamayacağı pek çok bilgi sıradan insanlar tarafından toplanabilmektedir. Önemli olan nokta siber alandaki sorunlarla mücadelede kitlelere başvuru yapılırken, diğer taraftan da hem süreçteki kitleye hem de dışarıdakilere yönelik farkındalık oluşturulabilmektedir. Siber alandaki tehlikelerle ilgili tecrübelerin, korunma önlemlerin ve sosyal projelerin kitle kaynak platformlarında tartışma açılması istihbarat örgütlerinin siber savunma faaliyetlerine katkıda bulunmaktadır.

Kitlelerin istihbarat süreçlerinde yer alması için kitle motivasyonunun başarılı şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu noktada istihbarat örgütlerinin hangi sorunu kitleye açacaklarını, ne kadar ön bilgi paylaşılacaklarını, kitleye hangi yollarla ulaşılacaklarını, zamanlamanın nasıl

yapılacağını, nasıl bir dil ve yaklaşım seçileceğini, hangi platformların kullanılacağını ve sürecin hangi aşamalarında müdahale veya besleme yapılacağını iyi planlamaları temel gerekliliklerdir. Bu altyapı ile geniş bir yelpazedeki sorunun sunulabileceği en ilgili kitleye ulaşılması, sürece katılanların uygun ortama yönlendirilmesi, süreç içinde dönüt verilmeleri ve sonunda bilgilendirilmeleri, manevi veya maddi olarak ne kazanacakları gibi noktalar açık çağrı içinde yer almalıdır. Ulusal güvenliği veya asayışı ilgilendiren istihbarat gibi bir süreçte insanların, görevli kurum ve kişilere katkı sağladıklarını bilmeleri temel güdülenme sebebi olduğu da unutulmamalıdır.

İstihbarat faaliyetlerinde kitleyi bir kaynak olarak kullanmanın (olası) avantaj-fayda ve dezavantaj-sınırlılık değerlendirmesi için Tablo 1’de yer alan hususlar yararlı olacaktır.

İstihbarat alanında kitle kaynak uygulamaları giderek daha görülür hale gelecektir. Özellikle adli olaylarda, toplumsal protesto gösterilerinde ve terörizmle mücadelede istihbarat örgütleri yardım ve destek alabilecekleri gönüllü bir kitleye hitap edebilmektedirler. Bu noktada yararların yanı sıra kitlenin özelliklerinden platformların güvenliğine, hayati bilgilerin dışarıya sızmasından provokasyon ihtimaline kadar pek çok risk-sınırlılık faktörünün gündeme alınması gerekmektedir.

Kitle kaynak uygulamaları ile farklı hikâyelerden insanların talep edilen konuyla ilgili beyin fırtınası yapmaları oldukça önemlidir. Konu istihbarat olduğunda tamamen bağımsız veya ortak inşa ile aşama aşama yön verilen bir süreç olmasından öte kontrolün ön planda tutulması gerekmektedir. Bu doğrultuda kitle kaynak yönetiminin önemi daha belirgin hale gelmektedir. Kitleden istihbarat süreçlerinde yararlanılması ancak iyi planlanmış bir yönetim, planlama ve yönlendirme ile mümkün olabilecektir. Aksi takdirde dezavantajlar ve sınırlılıklar süreci olumsuz etkileyecek, başarısızlığa yol açacak veya suiistimal ihtimali daha da artacaktır.

**Tehditlerle Mücadelede Toplumla Çalışmak:  
Bir Başvuru Aracı Olarak Kitle Kaynak İstihbaratı  
Emre ÇITAK**

Tablo 1. Kitle Kaynak İstihbaratının Avantaj-Fayda ve Dezavantaj-Sınırlılık Değerlendirmesi (Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır)

Avantajlar- Faydalar	Dezavantajlar-Sınırlılıklar
Farklı yaşamışlıklardan gelen bir insan topluluğunun tecrübe, bilgi ve yeteneklerinden yararlanılabilmektedir.	İstihbarat çalışmalarının çoğunlukla gizli yapılması nedeniyle kitleye açılacak konular sınırlıdır. Diğer taraftan hangi konularda, ne açıdan kitleden destek alınacağını belirlemek zordur.
Maliyeti düşüktür.	İstihbarat üzerine uzmanlaşmamış homojen bir grup olmadığı için ortaya çıkan veri, analiz veya öngörülerin kurum içinde tekrar değerlendirme gerekliliği bulunmaktadır.
Geniş bir alanda ve hızlı bir şekilde veri toplamak mümkündür.	İstihbarat örgütleri çoğu zaman insan veya teknik istihbarat ile elde edilen gizli ve hassas bilgilerle faaliyet sürdürmektedirler. Bu tür bilgilerin kitlelerden alınması veya kitlelere açılması mümkün değildir.
Yeterli karşılaştırmalar ve kontrol süreçleri uygulandığında, bireysel çalışmalardaki eksikler yerine ortak çalışmanın getirdiği üstünlük mevcuttur.	Kitle kaynak uygulamalarının genelinde olduğu üzere, sürece katılan kişilerin gerçek kimlikleri ve niyetleri tam olarak bilinmeyeceğinden yönlendirme veya suiistimale açık bir durum oluşmaktadır.
Farklı bakış açılarının oluşturduğu müşterek akıl ile ham verilerin analizi için oldukça yararlı bir işbirliği ortamı oluşmaktadır.	Kitle içinde yer alan bireylerin sürecin herhangi bir aşamasında kitle dışında kalanlara, yapılan işle ilgili yanlış aktarımları ve önemsizleştirme çabaları istihbarat kurumlarının toplum nezdinde saygınlığına zarar getirebilecektir.
Yapay zekâ teknolojisinin sürece dahil edilmesiyle yanıtıcı bilgi, belge ve kişilerin kitlenin genelinde ayrıştırılması ve kitlenin tıkağında yerde eldeki bulgularla yeni bir çözüme ulaşılması daha kolay hale gelebilecektir.	Süreci yabancı istihbarat, terör ve suç grupları da izleyebilmekte ve önem derecesi değişen bilgiler elde edebilmektedirler.
Kimi bireylerin teknolojik yetenekleri ve siber alanda ulaştıkları bilgiler eşsizdir. Bunların istihbarat örgütleriyle paylaşılması suçun önlenmesi ve güvenlik tehditlerinin bertaraf edilmesinde hayati önemdedir.	Şunulacak konu iyi planlanmadığında ortaya hukuki veya etik sorunlar çıkabilmekte, özel hayatın gizliliğinin ihlali veya istihbarat kurumlarına tanınan yetkiler dahilinde yapılan çalışmaların üçüncü tarafları açılması durumu yaşanabilmektedir.

## **SONUÇ YERİNE: TEHDİTLERLE MÜCADELE VE TOPLUM KATKISI**

Çağdaş güvenlik anlayışı içinde birey, toplum ve devlet olmak üzere referans nesnelere artması ve güvenlik tehditlerinin çeşitlenmesi farklı bir yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Devletlerin yegâne güvenlik sağlayıcı aktör olma konumları, günümüz güvenlik değerlendirmeleri içinde geçerli değildir. Tehditlerle mücadelede toplumun süreçlere dâhil edilmesi bu bağlamda düşünülebilmektedir.

Günümüzde geleneksel savaşlar ve askeri tehditler bir yandan etkilerini devam ettirirken, diğer taraftan bireyleri, toplumları, devletleri ve uluslararası alanın bütününe etkileyen yasa dışı göç, terörizm, çevre sorunları, siber saldırılar, uluslararası kaçakçılık gibi konulardan oluşan bir güvenlik gündemi bulunmaktadır (Collins, 2015; Buzan ve Hansen, 2009; Smith, 2010). Böylesi bir tehdit sarmalı içinde devletler, geleneksel bir sürecin devamı şeklinde sadece yetkili organları aracılığıyla güvenlik sağlama becerisinden oldukça uzaktadırlar. Bu nedenle özellikle toplumun farklı kesimlerinden güvenlik politikalarının oluşturulması, tehdit ve risklerin belirlenmesi, güvenlik sorunlarıyla mücadele edilmesi için destek almak oldukça önemlidir. Toplumda var olan bilgi, tecrübe, dayanışma, finansal kaynak gibi unsurların güvenlik süreçlerine dâhil edilmesi devletlerin çağdaş güvenlik sorunlarıyla mücadele etmelerini kolaylaştıracaktır. Bu bağlamda toplumun güvenlik adına tüm imkân ve kabiliyetlerini harekete geçirebilecek potansiyel bir partner olarak düşünülebilmektedir.

Kitlelerin bir başvuru kaynağı olarak ticari alandan kamu yönetimine kadar pek çok sürece dâhil edilmeleri oldukça çağdaş ve gerekli bir yaklaşım haline gelmiştir. Bireylerin gönüllü olarak oluşturduğu kitlelere herhangi bir sorun çözme veya politika oluşturma sürecinde yer verilmeleri; zaman, iş gücü, maliyet gibi açılardan fayda getirdiği aşikârdır. Oluşan sinerji ve iş birliği; yeni fikirlerin ortaya çıkmasında, konunun farklı boyutlarının tartışılmasında, deneme-yanılma aşamalarının daha hızlı yapılmasında ve gerekli kaynakların toplanmasında oldukça etkilidir. Diğer yönden ise kitleyi oluşturan bireylerin yeteneklerinden emin olunamaması ve kitlelerin de yanlış bir düşünce tarafından yönlendirilebilmeleri bu alanda oluşan temel sorunlardır.

Bu çalışmada temelde güvenlik politikaları oluşturma süreçlerine ve özelinde istihbarat üretiminde kitlelere başvuru yapmanın boyutları tartışılmaya çalışılmıştır. Tecrübe edilen dönem bilgi çağı olarak adlandırılmakta ve bilginin erişimi, analizi, korunması ve uygun şekilde kullanılması giderek daha önemli hale gelmektedir. İstihbarat faaliyetleri içinde bilginin de olduğu hamları toplayarak istihbarat üretim süreci çerçevesinde ulusal güvenlik çıkarlarına hizmet edecek ürünü ortaya koyma üzerine kurulu olduğu için çeşitli konularda bilgi sağlayabilecek, tecrübelerini paylaşabilecek, kısa süre içinde geniş bir çevreden katkı sağlayabilecek hazır ve gönüllü bir kitlenin varlığı göz ardı edilemeyecek bir yön çizmektedir. Şüphesiz ki istihbarat örgütleri gizlilik ilkesi önceleyerek hareket eden yapılanmalardır; fakat sınırlı da olsa toplum ile çalışmak farklı kapıların açılmasını sağlayabilmektedir. Kitleler; dış paydaş olarak toplamanın sağlayıcısı olabilecekleri gibi dışarıdan bir göz olarak analiz aşamasında da sürece davet edilebilmeleri mümkündür.

Toplumda olanı ve ihtiyacı, en iyi toplum bilmektedir. Bireyler günlük yaşamları içinde sürekli hareket ve etkileşim halinde; görmekte, duymakta, izlemekte, tartışmakta, yorumlamakta, şahit olmakta, maruz kalmakta, tespitler yapmakta, riskleri algılamakta, değişimleri fark etmekte, kısacası birer potansiyel kaynak olarak var olmaktadır. Bu kapsamda istihbarat örgütlerinin toplumu doğrudan ilgilendiren suç, terörizm, aşırı düşüncelerin yükselişi, halk protestoları, siber saldırılar, çevre sorunları gibi konularda kitlelerin sağlayabileceği katkıyı göz ardı etmeleri doğru değildir. Özellikle çevrimiçi platformlarda ulusal güvenliği ilgilendiren mevzularda bilgi, belge, duyum sunabilecek, sunulanları karşılaştırabilecek, ortaya konulan iddiaları yorumlayabilecek, arananların bulunmasına katkı sağlayabilecek, zamana karşı yarışılan durumlarda iş bölümünün parçası olabilecek, tecrübe ve yetenekleriyle uzmanlara destek verebilecek kişilerin bir araya getirilmesi oldukça değerli bir başvuru havuzu oluşturmaktadır. Böylece potansiyel tehditlerin belirlenmesi ve hâlihazırdakilerin engellenmesi için ciddi bir fırsat elde edilebilmektedir. Pek tabii kitlenin paylaşımlarında eksik, yanlış veya kötü niyetli yönlendirme girişimleri olacaktır; fakat istihbarat örgütlerini de başarılı kılan bu noktada yapacakları değerlendirme, yorumlama ve müdahalelerdir.

## KAYNAKÇA

- Atar, M. C. (2021). Kitle kaynak yönetiminin istihbarat üretimindeki yeri: Ushadidi platformu örneği. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17(38), 335-368.
- Brabham, D. C. (2013). *Crowdsourcing*. The MIT Press.
- Buzan, B. ve Hansen, L. (2009). *The evolution of international security studies*. Cambridge University Press.
- Clark, J. R. (2007). *Intelligence and national security: A reference handbook*. Praeger.
- Collins, A. (2015). *Contemporary security studies*. Oxford University Press.
- Çıtak, E. (2017). *Güvenlik ve istihbarat: yeni güvenlik politikaları ve Türkiye’de istihbaratın dönüşümü*. Yenyüzyıl Yayınları.
- Çıtak, E. (2022). Kitle kaynak uygulamalarının suçun önlenmesinde ve suçla mücadelede kullanımının avantaj ve risk değerlendirmesi, *Hitit Ekonomi ve Politika Dergisi*, 2(1), 100-107.
- Estellés-Arolas, E. ve González-Ladrón-de-Guevara, F. (2012). Towards an integrated crowdsourcing definition. *Journal of Information Science*, 38(2), 1-14.
- Gupta, R. ve Brooks, H. (2013). *Using social media for global security*. John Wiley and Sons.
- Herhkovitz, S. (2020). Crowdsourced intelligence (crosint): using crowds for national security. *The International Journal of Intelligence, Security, and Public Affairs*, 22(1), 42-55.
- Herman, M. (2001). *Intelligence services in the information age: theory and practice*. Frank Cass.
- Howe, J. (2006). The rise of crowdsourcing. *Wired*, 14(6), 1-5.
- Hui, J. Y. (2013). *Crowdsourcing for national security*, Nanyang Technological University Policy Report.
- Johnson, L. K. (Ed.) (2010). *Handbook of intelligence studies*. Routledge.
- Kahn, D. (2001). An historical theory of intelligence. *Intelligence and National Security*, 16(3), 79-92.
- Keithly, D. M. (2010). Intelligence fundamentals. K. G. Logan (Ed.), *Homeland security and intelligence (43-58)*. Praeger,

- Kent, S. (1949). *Strategic intelligence for American world policy*. Princeton University Press.
- Lebraty, J. F. ve Lobre-Lebraty, K. (2013). *Crowdsourcing: One step beyond*. Wiley-ISTE.
- Lowenthal, M. M. (2009). *Intelligence: From secrets to policy*. CQ Press.
- Shiffman, G. M. ve Gupta, R. (2013). Crowdsourcing cyber security: a property rights view of exclusion and theft on the information commons, *International Journal of the Commons*, 7(1), 92-112.
- Shulsky, A. ve Schmitt, G. J. (2002). *Silent warfare: understanding the world of intelligence*. Potomac Books.
- Smith, M. (2010). *International security: politics, policy, prospects*. Palgrave Macmillian.
- Stottlemyre, S. A. (2015). HUMINT, OSINT, or something new? Defining crowdsourced intelligence. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 28(3), 578–590.
- Surowecki, J. (2005). *The wisdom of crowds*. Anchor Books.
- Svendsen, A. (2008). The globalization of intelligence since 9/11: frameworks and operational parameter”, *Cambridge Review of International Relations*, 21(1), 129-144.
- Treverton, G. F. (2004). *Reshaping national security intelligence for an age of information*. Cambridge University Press.
- Yılmaz, S. (2019). *Temel istihbarat: toplama, analiz ve operasyonlar*. Kripto.